

રાજ્યાભિષેકનો વિચાર અને વનવાસ

જીવન સાંઠા જેવું છે. શેરડી વગેરેના સાંઠા, તેમાંથી કેટલાક ગળયા મધ્ય જેવા હોય છે. કેટલાકનું જીવન ગળું મધ્ય જેવું હોય છે. કેટલાક સાંઠા ખારા હોય છે. કેટલાકનું જીવન ખારું-ખારું એર જેવું હોય છે. કેટલાક સાંઠા મીણો ચાટાવતા હોય છે. કેટલાકનું જીવન પણ મીણો ચાટાવીને માર્દી નાખનારું હોય છે. કેટલાક સાંઠા સરી ગયેલા હોય છે. રસડેલો સાંઠો કશા કામનો નહીં. તન-મનના રોગથી જેનું જીવન છવાઈ જાય તે સડેલા સાંઠા જેવું થઈ જાય

સાંઠાને કાતરીઓ હોય છે અને પ્રત્યેક કાતરીએ એક આંખ હોય છે. આ આંખમાંથી નવું જીવન પ્રગાટે છે. કુદરત કોઈનું નખખોદ નથી કાઢી સૌને આગળ-આગળનો વંશ વધારવાનું તત્ત્વ આપતી હોય છે. કાતરીની શરૂઆતને સંસ્કૃતમાં કાંડ કહે છે. જેમ સાંઠાને થણી કાતરીઓ હોય છે, તેમ જીવનને પણ ઘણાં કાંડ હોય છે. રામાયણને સાત સાંડો છે. પહેલો કાંડ બાલકાંડ પૂરો કરીને હવે અયોધ્યા-કાંડ શરૂ કરવાનો છે. વ્યક્તિ કાયમ બાળક નથી રહેતી, કાયમ યુવાન કે વૃદ્ધ પણ નથી રહેતી. તેનાં કાંડો બદલાતાં રહે છે. કુદરતી કાંડોની સાથે વ્યક્તિ પોતે પણ જુદાં જુદાં નાનાં-મોટાં કાંડો રચતી હોય છે.

વાખીકિ રામાયણમાં બાલકાંડ પછી અયોધ્યાકાંડની રચના થઈ છે.

જીવનનાં ચાર કાંડ મુખ્ય છે : ૧. આરંભ ૨. વિસ્તાર ૩. સમેટવું ૪. સમાપ્તિ. ચારે કાંડો પોતપોતાની જગ્યાએ મહિત્વના હોય છે. રાજ દશારથનો સમય હવે સમેટવાનો હતો. દશારથે ઘણો વિસ્તાર કર્યો. ત્રણ રાણીઓ, ચાર પુત્રો અને વિશાળ સામ્રાજ્ય - આ બધું ખૂબ વિસ્તારું હતું. કેટલીક વાર ઘણું ઘણા પ્રશ્નો ઊભા કરે છે, થોડું થોડા પ્રશ્નો ઊભા કરે છે. હવે જ્યારે સમેટવાનો સમય

હતો ત્યારે દશારથની આગળ મહિત્વનો પ્રશ્ન હતો કે આ બધું કોને સોંપવું? સોંપા વિના સમેટાતું નથી અને સમેટયા વિના સમાપ્તિ યોગ્ય રીતે થતી નથી. જે લોકોને સમેટતાં નથી આવડતું તેમની સમાપ્તિ સુખદ નથી હોતી - કહો કે તેમની સમાપ્તિ બગાડી જતી હોય છે. રાજ દશારથ વૃદ્ધ થઈ ગયા હતા અને વૃદ્ધાવરસ્થા સમેટવાનો કાળ કહેવાય. વિશાળ સામ્રાજ્યને સમેટવું કોઈ સરળ કામ ન કહેવાય. આપણે ત્યાં આ કાર્ય માટેની એક વ્યવસ્થા છે ઉત્તરાધિકારીની નિયુક્તિ, જેને યુવરાજપદ પણ કહેવાય છે. ઘણા રાજકુમારોમાંથી કોઈ એકને જ યુવરાજ બનાવી દેવાનો, જેથી તે બધો કાર્યભાર સંભાળી લે, રાજાની સમાપ્તિ પહેલાં તેને રાજવહીવટનો અનુભવ પણ થાય અને મંત્રીમંડળ તથા પ્રજાનું દ્યાન તેના ઉપર કેન્દ્રિત થાય.

જ્યાં એકપણ ઉત્તરાધિકારી ન હોય ત્યાં અને જ્યાં ઘણા ઉત્તરાધિકારી હોય ત્યાં યુવરાજપદ વિખવાદનું કારણ બની શકે છે. આ વિખવાદને ટાળવા માટે જે સૌથી જયેષ્ઠ પુત્ર હોય તેને ઉત્તરાધિકારી બનાવવાની લોકપ્રથા હતી.

મહિત્વનું પદ યથાસંભવ સર્વસંમતિથી ભરાય તો તે વધુ આવકાર્ય બને. સફળ રાજકારણની પ્રથમ નિશાની આંતરિક વિખવાદનો અભાવ. જ્યાં આંતરિક બખેડા વધુ હોય ત્યાં સંપ અને એકતા ન હોય. જ્યાં સંપ અને એકતા ન હોય ત્યાં અશાંતિ અને પડયંત્રો હોય જ. રાજ આ પરિસ્થિતિને ટાળવા માગતા હતા, કારણ કે તેમને ચાર પુત્રો હતા. આમ જુઓ તો ચારે રામનવમીના દિવસે જગ્યા હોવાથી સમવયરક હતા, તેમ છતાં થોડીક ક્ષણોના ભેદથી શ્રીરામ મોટા ભાઈ મનાતા હતા. દશારથ, મંત્રીઓ અને પ્રજાજનો સૌની પસંદગી શ્રીરામની જ હતી, તેમ છતાં દશારથને કૈકેચીની ચિંતા હતી. ત્રણ રાણીઓ

શુભેચ્છક : સ્વ. શ્રી રામદાસ પોપટલાલ ગોરાતેલા

શ્રી બાલમુકુંદ સોપારી માર્ટ

ગ્રેઇન માર્કેટ, જામનગર-૧, ફોન : ઓ. ૨૬૭૬૩૭૬, ૨૫૬૨૪૦૧ ઘર : ૨૭૫૦૫૪૭

મે. શ્રીજી સોપારી માર્ટ